

State policy of Ukraine in the field of the information security of person, society and state

УДК 328.185:005.334

ГРЕЧИН Євгеній Євгенійович

КОРУПЦІЙНІ РИЗИКИ В ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ

Постановка проблеми. Науковий аналіз інститутів, що формують основи державної антикорупційної політики в країні, є необхідною умовою трансформації правової парадигми держави. Розвиток кожної країни характеризується власними інституціональними особливостями, які є визначальними у формуванні відповідної моделі запобігання корупції. В межах інституціонального підходу корупція досліджується як результат взаємодії людей у соціумі, тому серед основних запобіжників корупції виокремлюють: соціальні норми, ідеологію, професійну етику, корпоративну культуру, сімейні традиції, релігію.

Зростання корупційних практик завжди пов'язується із низькою ефективністю діяльності державних інститутів, що зумовлює постійне розширення сфер впливу інституціональних ризиків. У ситуаціях інституціонального вибору досить часто має місце зростання невизначеності у взаєминах інститутів та індивідів. Поведінкові стратегії посадових осіб, які чітко не окреслені рамками законодавчих практик, призводять насамперед до зростання хаотичних процесів у сфері державного управління. Не менш серйозним чинником інституціоналізації корупційних ризиків є зрощення публічної влади та бізнесових структур.

Хоча процес державного впливу на корупційні ризики з метою їх мінімізації базується на загальних управлінських принципах, однак він має власну специфіку, пов'язану з особливостями об'єкта, цілей і методів управлінського впливу, що вимагає вироблення відповідного теоретичного підґрунтя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід зазначити, що науковий інтерес до феномену корупційних ризиків зародився набагато пізніше, ніж вони існують на практиці. Цим можна пояснити досить значні розбіжності у відповідних поглядах дослідників, які різняться не лише виходячи з часових, територіальних критеріїв, але й за специфікою національних практик. Спільним у наукових розробках інституціонального напрямку є узгоджена позиція щодо основних детермінант корупційних ризиків, серед яких виділяються політичні, організаційні, правові, економічні, соціальні. Як влучно зазначають N. Keyfitz, N. Smelser, S. Lipset, корупція завжди буде зростати там, де відсутній авторитет політичної системи, а універсальні та неперсоніфіковані критерії діяльності державного чи політичного діяча поки не змогли подолати конкретних інтересів окремих осіб. Те ж можна стверджувати щодо ситуації, коли

Державна політика України у сфері забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

розподіл доходів влади чи престижу відбувається не на основі застосування універсальних підходів до оцінювання досягнень чи формальної рівності шансів, а належності до визначеної групи, походження чи інших хибних критеріїв. Нерівність, що зумовлюється соціальним розшаруванням, спричиняє те, що індивідуальні чи колективні актори схиляються до того, щоб заплатити за отримання бажаного становища (аристократія) або ж використати це становище для прийняття рішень задля власного збагачення [1].

На думку Т. Паєнтко, в інституціонально-незрілих суспільствах внаслідок відсутності або незрілості окремих суспільних інститутів бюрократія набуває ознак інституціональної деформації. Маючи доступ до механізму перерозподілу суспільних ресурсів та не маючи дієвих обмежень і противаг, бюрократія починає працювати на власне збагачення, вибудовуючи ієрархічні зв'язки не із суспільством в цілому, а із групами впливових політиків та бізнесменів [2, с. 21].

Ю. Дмитрієв виходить з того, що ідентифікація та аналіз корупційних ризиків у системі державного управління дадуть змогу виявити найбільші корупційні проблеми в організації роботи конкретної державної інституції, а також вкажуть на можливу наявність дискреційних норм, конфлікту інтересів, протиріч у внутрішніх організаційно-управлінських документах, адміністративних бар'єрів, фактів недотримання вимог антикорупційного законодавства тощо. Крім того, заходи, які будуть вживатися за

результатами виявлення й аналізу корупційних ризиків, дадуть можливість суттєво мінімізувати ці ризики в діяльності державних органів, а також у загальному вигляді зможуть сприяти формуванню антикорупційної культури в суспільстві [3, с. 84].

І. Шавло стверджує, що задля здійснення ефективного моніторингу корупційних ризиків, зокрема в системі державної фіскальної служби, та для запровадження дієвих антикорупційних заходів доцільним вбачається таке: сформувати перелік найбільш поширених корупційних ризиків, пов'язаних з функціями і процедурами органів та структурних підрозділів ДФС України, систематизувати їх за напрямками, присвоїти ризикам коди та створити реєстр; визначити перелік посад у структурі органів ДФС України, які є «ключовими» під час здійснення корупційного правопорушення, а також перелік посад, за допомогою яких правопорушення можуть статися [4, с. 39].

Міжнародним стандартом ІСО 31000:2009 «Управління ризиками. Принципи та керівні вказівки» ризики визначаються як негативний чи позитивний вплив, який зумовлюється невизначеністю цілей організації [5].

Методологія оцінювання корупційних ризиків у діяльності органів влади термін «корупційний ризик» вживає у такому значенні: ймовірність того, що відбудеться подія корупційного правопорушення чи правопорушення, пов'язаного з корупцією, яка негативно вплине на досягнення органом влади визначених цілей та завдань. Процес оцінювання

State policy of Ukraine in the field of the information security of person, society and state

корупційних ризиків органу влади складається з таких основних етапів: організаційно-підготовчі заходи; ідентифікація (виявлення) корупційних ризиків; власне оцінювання корупційних ризиків; складання звіту за результатами їх оцінювання [6].

Метою статті є необхідність вироблення теоретичних засад мінімізації корупційних ризиків, виходячи зі специфіки їх інституалізації та особливостей прояву.

Виклад основного матеріалу. Корупційні ризики класифікують за різними критеріями. Наприклад, за першим підходом їх поділяють на інституційні та загальносистемні ризики. Інституційні корупційні ризики – фактори, що негативно впливають на поведінку державного службовця, перетворюючи її на корупційну, та усунення яких належить до компетенції адміністративного органу, в якому працює (або який очолює) такий службовець. Загальносистемні (або зовнішні) корупційні ризики – це ризики, пов'язані із загальними недоліками створення та функціонування публічної адміністрації і аналізуються лише в частині рівня корупції при підготовці, прийнятті та виконанні управлінських рішень [7].

Поняття ризику в теорії інституціоналізму пов'язується в основному із нестабільністю структур системи державного управління. Якщо базовою функцією інституту є необхідність зменшення невизначеності зовнішнього середовища для соціальних суб'єктів, то інституціональним ризиком виступає неможливість виконання посередницької місії між сторонами контракту. Однією з головних

причин виникнення інституціонального ризику є неефективність інституціональних механізмів, які повинні регулювати опортуністичну поведінку суб'єктів ринку [8, с. 542].

Д. Норт розглядає інститути як своєрідні правила гри, за якими діють гравці (групи людей, об'єднані прагненням спільно досягти визначеної цілі). Інститути виступають спеціально створеними людиною обмежувачами, метою яких є організація відносин між людьми. Дослідник цілком справедливо зазначає, що сьогодення і майбутнє пов'язані з минулим безперервністю інституціональної структури економічної системи. Дійсно, вибір, який ми робимо сьогодні чи завтра, зумовлюється минулим. Однак минуле можна пізнати лише в процесі інституціонального розвитку. Власне, інституціональні зміни визначають, як ті чи інші економічні системи розвиваються із плином часу, і таким чином виступають основою розуміння соціально-економічних процесів. Інституціональні зміни є доволі складним процесом, що зумовлюють різного роду взаємодії між людьми в економіці, політиці, соціальній сфері, а також визначають трансакційні та трансформаційні витрати. У такому аспекті інституціональні перетворення, по суті, виступають граничними змінами. Вони можуть стати результатом еволюції у правилах, неформальних обмеженнях, способах та ефективності примусу з метою дотримання правил і обмежень [9].

Інститути представляють собою структуровані певним чином організаційні системи, що формуються для виконання визначених

Державна політика України у сфері забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

цілей і функціонують на основі окремих принципів чи правил. Інститути зумовлюють визначені обмеження поведінки людей, проте одночасно й розширюють їх можливості, відкривають нові варіанти вибору дій, створюють умови для нових устремлінь та формують і змінюють самі прагнення. Інститути, з одного боку, повністю залежать від діяльності індивідів, з іншого – вони виступають головним її регулятором; наявність означеного позитивного зворотного зв'язку сприяє ще більшому укріпленню й увіковіченню інститутів [10]. В основі процесу інституалізації знаходиться перетворення інститутів у соціальні норми і практики, що визнаються як соціальними акторами, так і більшістю членів суспільства. Інститути створюються та підтримуються для вирішення проблем колективної дії, вирішення конфліктів, упорядкування соціальних взаємодій. Їх існування передбачає наявність акторів і груп зацікавлених у підтриманні відповідного соціального устрою.

У дослідженні інституціонального аспекту корупційних ризиків важливу роль відіграє вплив людського фактора, сутність якого найбільш повно висвітлюється в теорії «морального ризику». Так, невдовзі після зайняття відповідальної посади у чиновника виникають стимули діяти таким чином, щоб максималізувати власну корисність, не турбуючись про корисність держави (працедавця). Головними його лейтмотивами є те, що, по-перше, працедавець є некомпетентним, по-друге, у нього досить обмежені можливості для

контролю, по-третє, сам чиновник, за необхідності, завжди може виправдатися, посилаючись на несприятливу зовнішню кон'юнктуру, яка не надала йому можливості для виконання контрактних зобов'язань.

Моральні ризики можуть значно актуалізувати корупційні практики внаслідок того, що мають можливість впливати на розподіл окремих видів ресурсів більше, ніж більшість раціональних управлінських стратегій. Так, ресурси чи капіталовкладення називають пластичними, коли використання ресурсу за призначенням важко проконтролювати, а законних способів його застосування може бути декілька. Особа, яка управляє такого виду ресурсом, у цьому випадку має значні можливості негласного впливу на результати. Якщо контроль використання пластичного ресурсу потребує значних витрат, то тоді виникає небезпека вагомого морального ризику [11].

Основною характерною особливістю корупційних ризиків виступає наявність таких умов діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, організацій та посадових осіб, що визначають можливості для корупційних проявів у відповідній сфері. Ці умови можуть мати досить широке розмаїття, однак більшість із них можна віднести до категорії інституціональних, тобто пов'язаних із застосуванням норм і правил. Означені норми досить часто побудовані таким чином, щоб надавати можливості для упродовження дискреційних повноважень (можливість на власний розсуд визначити повністю чи частково вид і зміст управлінського

State policy of Ukraine in the field of the information security of person, society and state

рішення, яке приймається, або можливість вибору на власний розсуд одного з декількох варіантів управлінських рішень, передбачених нормативно-правовим актом). Серед основних ознак дискреційних повноважень доцільно виокремити наступні: надають можливість державному органу (посадовій особі) на власний розсуд обирати міру публічно-правового впливу щодо фізичних та юридичних осіб, його вид, розмір, спосіб реалізації; дають змогу державному органу (посадовій особі) на власний розсуд оцінювати юридичний факт та обирати одну із декількох встановлених у нормативно-правовому акті форм реагування на цей факт, унаслідок чого можуть виникати, змінюватись або припинятись правовідносини; надають можливість державному органу (посадовій особі) на власний розсуд визначати строки і спосіб виконання управлінського рішення, у тому числі передавати виконання прийнятого рішення підлеглим особам, іншим державним органам. Вихід за межі дискреційних повноважень значно підвищує корупційні ризики, оскільки нормативно-правовий акт або пов'язані з ним акти не містять юридичних засобів, що дають змогу забезпечити використання дискреційних повноважень у чітко визначеному обсязі, необхідному для належного виконання державним службовцем своїх прав і обов'язків.

Новелою інституціонального підходу в загальній теорії ризиків можна вважати зумовленість останніх наявністю так званої «інституціональної пастки», основу якої складає неефективний інститут чи їх сукупність. Їх

діяльність призводить до викривлення суспільно-політичних процесів та створює труднощі для функціонування агентів інституційних відносин. Відповідно інституціональні пастки можуть формувати ризики значного зменшення очікуваного результату. Зростання корупційних ризиків зумовлює детермінацію факторів потрапляння держави до інституційної пастки, оскільки суспільства, які перебувають у стані політичних і соціально-економічних трансформацій, ситуації пошуку стійкої ідентичності та обмеження інституційної специфіки, завжди характеризуються довгостроковим порушенням суспільно-політичної рівноваги. Деградація інституційних обмежень і заборон розширює поле формально припустимих дій, що зумовлює варіабельність кінцевого результату державного управлінського впливу. Більш того, негативні очікування та оцінювання досить суттєво впливають на свідомість людей, що робить їх поширеним інструментом політичного дискурсу. Так, вони дають змогу, користуючись домінуючими катастрофічними очікуваннями населення, маніпулювати масовою свідомістю і таким чином досягати будь-яких політичних цілей. Сьогодні гасла боротьби з корупцією, і не лише в нашій країні, перетворилися в досить дієвий інструмент політичного протистояння й усунення конкурентів. Як зазначає М. Дуглас: «Мова ризику зарезервована як спеціалізований лексикон для політичних розмов щодо небажаних результатів. Категорія «ризик» широко використовується у випадках виступів проти зловживань влади. Обвинувачення у створенні

Державна політика України у сфері забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

обстановки ризику – це засіб для усунення авторитетів, лінивих бюрократів, а також можливість витребування відшкодування. Для всіх цих цілей слово «небезпека» було б правильним, однак тривіальна «небезпека» не має аури науковості чи претензій на можливі точні розрахунки» [12]. Класичним прикладом використання очікування всеосяжної корупційності влади для того, щоб примусити потенційних учасників угоди ошукати самих себе, є випадки шахрайства з контрахтами в Китаї – організовані злочинні угруповання подавали заявки на імпорт оптових партій товарів, потім інсценували ділові перемовини з представниками іноземних фірм, обговорюючи власне не умови поставок, а механізми отримання «відкатів» для прискорення і купівлі прихильності державних чиновників. У результаті підписання угоди залишилося фікцією, реальними залишилися лише кошти на платіжних картках організаторів афери, які начебто призначалися для заохочення державних службовців [13, с. 14].

Поняття корупційних ризиків повноцінно увійшло до законодавчого поля нашої держави лише у 2014 році із прийняттям Закону України «Про запобігання корупції» [14]. Так, стаття 12 (п. 11) цього закону проголошує, що Національне агентство з питань запобігання корупції з метою виконання покладених на нього повноважень має право затверджувати методологію оцінювання корупційних ризиків у діяльності органів влади, проводити аналіз антикорупційних програм органів влади та надавати обов'язкові для розгляду пропозиції

до таких програм. Очевидно, що з пори прийняття закону пройшов недостатній проміжок часу для того, щоб сподіватися на якісно нові результати у кардинальній мінімізації корупційних ризиків. Підтвердженням можуть слугувати дослідження, що проводилися W. Reisman у США через два роки після прийняття якісно нового антикорупційного законодавства. Так, вчений констатує, що прийняті державою відповідні законодавчі акти майже не вплинули на обмеження корупційної поведінки посадовців. Пояснюється це тим, що на той час в країні вже сформувався своєрідний неформальний звід правил (дослідник називає його «операційним кодексом»), який і визначав реальні взаємини та формував адекватне інституціональне середовище [15]. Панування неформальних правил пов'язане не лише з наявністю додаткових стимулів і переваг для акторів, але й з дією механізмів застосування санкцій. Так, G. Helmke та S. Levitsky зазначають, що концепція неформальних інститутів стосується досить широкого кола суспільних явищ, не лише таких, як корупція, персоналізовані мережі, клієнтелізм, кланові та сімейні відносини, практики громадянського суспільства, але й внутрішніх механізмів законодавчих, судових і бюрократичних норм [16, с. 727].

З іншого боку, зростання корупційних ризиків, яке спостерігається сьогодні в Україні, може стати цілком об'єктивним процесом внаслідок дії так званого фактора «парадоксального позитиву», що виступає однією з іманентних властивостей будь-якого

State policy of Ukraine in the field of the information security of person, society and state

ризиків. Так, виходячи з результатів проведеного дослідження, D. Houston дійшов висновку, що в умовах інституційного дефіциту корупція може парадоксальним чином бути корисною тому, що вона зумовлює попит в економіці як спосіб розподілу обмежених ресурсів, оскільки ринкові механізми не працюють достатньою мірою. Оцінюючи співвідношення стимулюючих та обмежувальних ефектів корупції щодо різних країн, він зробив висновок, що в країнах з низьким рівнем розвитку суспільних інститутів заміна слабкого інституційного захисту масштабною корупцією позитивно впливає на динаміку ВВП. І навпаки, в країнах із високим розвитком ринкових інститутів корупція має характер шкідливого привласнення ренти [17]. Цілком очевидно, що така стратегія суспільного розвитку є абсолютно непродуктивною і в довгостроковій перспективі може призвести до руйнації більшості механізмів державного управління.

Механізмами, що дають змогу закріпити панівні інституційні практики, можуть бути: ідеологія, право, ринкові відносини тощо. Однак найбільш ефективним механізмом стабілізації інститутів завжди вважалося управління ризиками, через які політичні чи економічні агенти прагнуть збільшити свої переваги. Заради цього вони готові витратитися на утримання інститутів, тобто нести трансакційні витрати, що за своєю сутністю є витратами на формування та укладання контракту «ex ante», а також витратами для організації нагляду за дотриманням цього контракту та забезпечення його виконання «ex post».

Саме ці витрати виступають головним фактором, що визначає структуру і динаміку інституціональної системи [18].

Управління ризиками виступає особливим і досить складним видом діяльності, оскільки пов'язане не лише з неоднозначним розумінням самого поняття ризику, але й з багатогранністю його проявів і можливістю мінімізації негативних його наслідків.

Підхід міжнародних експертів щодо процесу управління корупційними ризиками в системі державного управління полягає у тому, що він повинен включати в себе кілька складових: ідентифікація корупційного ризику; аналіз корупційного ризику; оцінювання корупційного ризику; розроблення та запровадження заходів зі зниження (або мінімізація) корупційного ризику; оцінювання вжитих заходів щодо мінімізації корупційного ризику [19].

Загалом доцільно виокремити три можливі напрямки управлінського впливу, спрямованого на зменшення ймовірності настання негативних соціальних наслідків актуалізації корупційних ризиків: управління шляхом впливу на причини виникнення ризиків; управління через вплив на причиново-наслідкові зв'язки; комбінування перших двох напрямків. Управління ризиками є динамічним процесом зі зворотними зв'язками, який передбачає періодичний аналіз та перегляд прийнятих рішень у зв'язку із новими обставинами, появою нових видів ризиків, зміною ресурсних затрат на мінімізацію їх наслідків. Тому серед наведених управлінських етапів

Державна політика України у сфері забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

визначальним є перший етап, пов'язаний з ідентифікацією, аналізом та оцінюванням ризиків.

Висновки. Головним викликом для процесу управління корупційними ризиками залишається необхідність подолання інституціональної невизначеності, а також постійного переосмислення наукових надбань щодо можливостей її мінімізації.

Найбільш виваженим щодо мінімізації корупційних ризиків видається підхід Міжнародної ради з управління ризиками, який полягає у тому, що в системі управління ризиками центральне місце повинен займати обмін інформацією між інститутами [20]. Це означає, що прийняття рішень і управління ризиками повинне здійснюватися на основі розуміння процесів та подій, які можуть відбутися у майбутньому. У цьому випадку підсумкове оцінювання ризику є результатом поєднання наявних знань та різноманітних оцінок, детального аналізу статистичних та причиново-наслідкових зв'язків, а також вивчення впливу управлінських рішень.

Виходячи із зробленого припущення, що в системі управління корупційними ризиками і відповідно у підходах до розв'язання проблеми їх мінімізації центральне місце займають інформація та ефективний інформаційний обмін, слід констатувати нерозвиненість означеної системи в Україні. Дійсно, аналіз ситуації з інформаційним забезпеченням та рівнем підготовки фахівців щодо можливостей використання, навіть загальнодоступної інформації, засвідчує неповноту даних, а також подекуди

недостатню кваліфікацію службовців органів державного управління.

Для ефективного управління корупційними ризиками з метою їх мінімізації доцільно розвивати підходи, за якими вони розглядаються як багатоаспектні складні об'єктивно-суб'єктивні явища, що характеризуються невизначеністю, неоднозначністю та багатофакторністю. Це зумовлює: необхідність чіткої ідентифікації корупційних ризиків; упровадження дієвого контролю за наслідками їх актуалізації; розробку дієвих превентивних заходів.

Разом з цим окремі види корупційних ризиків можуть розглядатися як цілісні неструктуровані явища, а відповідно вони можуть бути достатньо точно оцінені (позитивістський підхід). Ефективне відстеження корупційних ризиків може бути реалізоване лише на основі розробки та впровадження системи їх моніторингу й оцінювання. Важливо, що аналіз корупційних ризиків має передбачати не лише оцінювання того чи іншого виду ризику, але й середовища, в якому він реалізується, включаючи суб'єктивне сприйняття його населенням.

На сьогодні проблема інституалізації корупційних ризиків та їх мінімізації залишається одним з найбільш актуальних питань юридичної науки. Корупційні ризики в Україні все більше набувають статусу не юридичної, а окремої соціально-політичної категорії, внаслідок чого вони починають функціонувати як автономний суспільний процес. Це призводить до того, що будь-яка спроба оцінювання того чи іншого

State policy of Ukraine in the field of the information security of person, society and state

виду корупційного ризику починає прив'язуватися до його контексту (ним може стати, наприклад, будь-

яка державна чи недержавна інституція), що значно ускладнює його об'єктивне вивчення.

Список використаних джерел

1. Keyfitz, N. Social Structure and Mobility in Economic Development / Keyfitz, N., Smelser, N. and Lipset, S. // *American Sociological Review*. 1967. 32(3). p. 507.
2. Пасєнко Т. В. Бюрократія як суспільний інститут управління державою / Т. В. Пасєнко, В. М. Федосов // *Ринок цінних паперів*. – 2016. – № 7–8. – С. 11–22.
3. Дмитрієв Ю. В. Поняття ідентифікації корупційних ризиків у системі державного управління / Ю. В. Дмитрієв // *Держава та регіони*. Серія: державне управління. – 2016. – № 3(55). – С. 80–85.
4. Шавло І. А. Деякі особливості визначення корупційних ризиків в органах Державної фіскальної служби України / І. А. Шавло, Н. Г. Шкурєнко // *Реформування інститутів права і держави: теоретичні та практичні підходи* : зб. матеріалів Міжнар. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція». – Тернопіль : ТЗОВ «Терно-граф», 2016. – С. 37–39.
5. ISO 31000:2009 – Setting a New Standard for Risk Management [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://onlinelibrary.wiley.com/journal/10.1111/\(ISSN\)1539-6924](http://onlinelibrary.wiley.com/journal/10.1111/(ISSN)1539-6924).
6. Про затвердження Методології оцінювання корупційних ризиків у діяльності органів влади [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1718-16>.
7. Дмитрієв Ю. Корупційні ризики у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави [Електронний ресурс] / Ю. Дмитрієв // *Право знати все про податки і збори*. – 2015. – № 14. – Режим доступу : <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/8207?issue=209>.
8. Verhagen, T. Perceived risk and trust associated with purchasing at electronic marketplaces / Verhagen, T., Meents, S. and Tan, Y. // *European Journal of Information Systems*. 2006. 15(6). pp. 542–555.
9. North, D. Institutions, institutional change, and economic performance / D. North. – Cambridge : Cambridge University Press, 1990.
10. Hodgson, G. The evolution of institutional economics / Hodgson, G. and Hodgson, G. – London : Routledge, 2004.
11. Alchian, A. Uncertainty, Evolution, and Economic Theory / Alchian, A. // *Journal of Political Economy*. 1950. 58(3). p. 211.
12. Douglas, M. How Can We Know the Risks We Face? Why Risk Selection Is a Social Process 1 / Douglas, M. and Wildavsky, A. // *Risk Analysis*. 1982. 2(2), pp. 49–58.
13. DER SPIEGEL 38/2006. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.spiegel.de/spiegel/print/index-2006-38.html>.
14. Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/print1507200659092932>.
15. Reisman, W. *Folded lies* / Reisman, W. – New York : Free P., 1979.
16. Helmke, G. Informal Institutions and Comparative Politics: A Research Agenda / Helmke, G. and Levitsky, S. // *Perspectives on Politics*. 2004. 2(04). pp. 725–740.
17. Houston, D. Can Corruption Ever Improve an Economy: *Cato Journal*, 2007.
18. Matthews, R. The Economics of Institutions and the Sources of Growth / Matthews, R. // *The Economic Journal*. 1986. 96(384). p. 903.

Державна політика України у сфері забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

19. Мероприяття по предотвращению коррупции в Службе государственных доходов ЛР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://rai-see.org/wp-content/uploads/2015/06/INESE-RITA_Russian.pdf.

20. Roeser, S. Handbook of risk theory. Dordrecht: Springer Science+Business Media B.V. 2012.

Аннотация. Статья посвящена разработке теоретических основ минимизации коррупционных рисков, исходя из специфики их институционализации и особенностей проявления. Отмечается, что понятие риска в теории институционализма связано в основном с нестабильностью структур системы государственного управления. Доказано, что наиболее значительной составляющей влияния на динамику коррупционных рисков выступает человеческий фактор, сущность которого достаточно глубоко освещается в институциональной теории «морального риска».

Предложены три возможных направления управленческого влияния, ориентированного на уменьшение вероятности наступления негативных последствий актуализации коррупционных рисков: управление путем влияния на причины возникновения рисков; управление через влияние на причинно-следственные связи; комбинирование двух предыдущих направлений. Такой подход предусматривает периодический анализ и пересмотр принятых решений в связи с новыми обстоятельствами, появлением новых видов рисков, изменением ресурсов, необходимых для минимизации их последствий.

Ключевые слова: риск, коррупция, государственное управление, институты.

Abstract. The article is devoted to the working out the theoretical basis of corruption risk minimization on the basis of their institutionalization and carrying out particulars. It was noticed, the definition risk in the institutionalism theory generally related to the instability of public administration system architecture. It was proved the most significant component of impact on the corruption risk dynamics had been a human factor, whose essence rather intensively enlighten in the institutional theory of «moral hazard».

There were proposed three potential directions of management impact with a focus on lessen the negative implications probability of corruption risk actualization: management by impact on the causes of risk occurrence; management by impact on cause-and-effect relationship; integration of two previous directions. That kind of approach envisaged the periodic analysis and reconsideration of taken decisions as a result of new circumstances, new types of risk appearing, resource changing which were necessary for mitigation.

Key words: risk, corruption, public administration, institutions.